

TISZTELT OLVASÓ!

Ez itt nem vezércikk. Ugyanis egy szépirodalmi folyóiratnak remélhetőleg nem kell többé semmitmondó frázisokba csomagolnia azt a kevéske igazságot, amit csempészárúként megpróbál eljuttatni az olvasóhoz. Remélhetőleg nem kell többé a lelkiismeret patikamérlegén méricskélgni a gyáva-ságot és bátorságot, s fogcsikorgató szégyenérzettel vetni számot nap mint nap azzal, hogy a pokolba vezető út is jó szándékkal van kikövezve. Remélhetőleg nem kell többé összekeverni az ocsút a búzával, és verejtékes munkával alig-alig emészthető kenyeret sütni belőle. Remélhetőleg nem kell többé bekormozott arcú vénasszonyokká rútitani legszebb szavainkat, hogy illetéktelen kezek meg ne illessék őket, s hogy megmaradjanak a jövőnek: a mának. Súly alatt a pálma? Lehet. De pálmák voltunk-e, nagyobbra nőt-tünk-e? Most fog kiderülni, amikor a fölénk tornyosuló rémség hirtelen le-apadt, mert szétpukkadt, mint a magát ökörnek képzelő béka. Most jön a neheze, amikor az eddig suttogva továbbadott szó felerősödhet, megmér-hetővé lesznek árnyalatai, dallama, csengése, tisztasága. Olyanok voltunk, mint egy lehalkított rádiókészülék, elfüggönyözött ablakok mögött, csupa zörej, csupa sípolás, csupa hörgés, csupa tenyérrel betapasztott száj. De: a legszörnyűbb években is született itt nagyon jó irodalom, nem is kevés. És erről nem szabad megfeledkeznünk! A kultúra – s ezen belül a hazai ma-gyar kultúra – örökös, szívszorító hátrálásában nem szakadt el az a szál, az a hagyomány, amelyhez kapcsolódnunk nemcsak lehet, hanem muszáj is. Megfogyatkoztunk, ez igaz. De most majd többen leszünk, hiszen a fehér papírtól, mint terített asztal mellől, elrángatott öregek és fiatalok kezében ott a toll, fejükben ott a gondolat, lelkükben ott a remény, hogy az itteni magyarság sorsát végre nem a vak fene fátumok igazgatják, s hogy irodal-munk az összmagyar irodalom szerves részeként létezhet anélkül, hogy írói a szülőföldet elhagyni kényszerülnének. Többen leszünk, mert ha van hí-vó szó, válasz is támad, és értelmiségünk még nem szenvedett akkora vér-veszteséget, hogy erőre ne kapjon. Többen leszünk, mert az elmenők és az elmenni szándékozók közül talán sokan visszafordulnak. Többen leszünk, mert a tengődő félemberek egész emberré válhatnak végre.

Az óév egyik utolsó éjszakáján rovom ezeket a sorokat, kapkodva, mert holnap lapzárta van, a már kinyomott decemberi szám első két ívét nagy hirtelen eldobtuk, újraserkesztettük, de így is bábjából éppen kibúvó lepke ez, mutatja a kiürülő báb csúnyaságát, de talán-talán a repülés ígéretét is. Az *Igaz Szó* új neve: *Látó*. Batsányi János két év híján kétszáz esztendeje íródott versének címét idézi, és szellemét is, ami most nálunk aktuálisabb, mint valaha. Jó cím? Rossz cím? Az az irodalom kell hogy rangot adjon neki, amelyet majd ezzel a négybetűs szóval forgalmazunk. Hiszen az *Igaz Szó* sem volt rossz cím. Mégsem vállalhattuk tovább. Egy kaftános, turbános politika és irodalompolitika a legnemesebb gondolatot is kompromittálni tudja. Most hát valami újba kezdünk. Ám ez az új régi is egyben. Hazug versikék, álságos nyilatkozatok, rózsaszínű vívmányriportok közé gyömszölve mentette magát át a mának az a szépirodalom, amellyel ezután ezt a lapot telíteni akarjuk. Jó verssel, jó prózával, jó drámával, jó esszével, jó kritikával. Minden különösebb program nélkül. Egyelőre. Amíg a felbolyduló irodalmi élet újabb lapokat ki nem termel, ami meghozza majd az irányzatosodás lehetőségét is. Addig viszont csak az lehet a feladatunk, hogy a provinciális elzártságból kilábaló romániai magyarságnak európai igényű szépirodalmat nyújtsunk. S nemcsak megújulás, hanem megtisztulás is, ami következik. A bemocskolt értékek megtisztítása. Besározódott az irodalmi riport, besározódott a szociográfia, besározódott még számtalan érték és szándék, amiről lemondani nem lesz szabad.

Abbahagyom, mert így is, úgy is sok mindent újra kell gondolni, újra kell tanulni a következő hónapokban. Folytatom, folytatjuk majd később, de nem vezércikkben, hanem irodalomban.

Boldog új esztendőt!

MARKÓ BÉLA

Marosvásárhely, 1989. december 28.